

Spreken met DigLin+

Woord vooraf

Hoe hebt u een andere taal leren spreken die grote verschillen vertoonde met het Nederlands? Was u toen volledig ongeletterd of gedeeltelijk? Wat voor feedback kreeg u op uw uitingen in die nieuwe taal? Was u soms bang voor het antwoord, omdat u daar nog helemaal niets van verstond? Kunt u nieuwe woorden in een vreemde taal ook beter onthouden als u daar een woordbeeld bij hebt of bij kunt maken?

Ik heb ooit een liedje in het Khmer (taal die in Cambodja gesproken wordt) uit het hoofd moeten leren. De globale betekenis was mij verteld. Dat hielp niets. Wat wel hielp was dat ik de 'woorden' (ik had geen werkelijk besef van woordgrenzen) volgens de Nederlandse klanktekenkoppeling had opgeschreven. Ook had ik het lied op een cassettebandje gezet en in de auto gelegd. Minstens 5 keer per dag luisterde ik en dat bijna een maand lang. We hebben met enkele docenten uiteindelijk bijgedragen aan een spetterend Cambodjaans feest.

Ik heb toen ervaren hoe moeilijk het is hele zinnen na te zeggen. Een groet of wens van één of twee woorden gaat nog, maar je kunt absoluut niet verwachten dat een leerder daar grammaticale verschillen in kan onderscheiden. Daar is klank-tekenkoppeling en een bijna automatisch in je hoofd verschijnend woordbeeld bij nodig. Ook verschillen in zinsvolgorde worden door een volwassen analfabeet of laaggeletterde niet of nauwelijks waargenomen, helemaal niet in gesproken taal. Toch kwam dat liedje uit onze kelen, heel gebrekkig ben ik bang, waarschijnlijk dankzij een gezongen input, veel herhaling en een beetje schriftelijke ondersteuning. Hoeveel beter en sneller zou dat zijn gegaan als we dat nu, ruim 30 jaar later, zouden doen. Er had een woord-voor-woord versie van de tekst gemaakt kunnen worden, waarbij ik ieder woord apart had kunnen oefenen met veel herhaling, met desgewenst een Nederlandse vertaling eronder. Ik had mijn eigen uitspraak terug kunnen horen en die als feedback kunnen gebruiken om mijn uitspraak te verbeteren. Voor mensen die het schrift van een taal niet beheersen is het van essentieel belang zelf te kunnen beschikken over de gesproken tekst. Dat is in het begin voor hen de toegang tot de taal, vergelijkbaar met een leerboek voor de geletterde leerder. Als we de geletterde cursist een boek geven, moeten we de ongeletterde een laptop geven, opdat er ook buiten de taalles geleerd kan worden.

Om te gaan spreken (de output) is de input extreem belangrijk. DigLin+ kan juist dat gedeelte van spreken uitstekend organiseren. DigLin+ is er om voor te bereiden op spreken. Daarom gaan we in DigLin+ uit van het woord in al zijn facetten, met beeld en geluid, met de mogelijkheid dat oneindig vaak te herhalen. Dat gebeurt in de ABC-lijsten, het deel dat aan alfabetisering is gewijd. De klank-tekenkoppeling in het Nederlands is daarin verwerkt. Dat is de basis van een goede uitspraak en een goede spelling. Pas daarna is de focus op delen van de zin en de hele zin, die dan noodzakelijkerwijze nog kort is. Het is dus niet zo dat er eerst een basisniveau van A1 Spreken moet zijn voordat er met DigLin+ begonnen kan worden, want de foto's en de layout van het schermbeeld vervangen veel van de betekenis.

Het spreken zelf moet in de klas gebeuren, samen of daarbuiten. DigLin+ geeft daartoe wel de aanzet, bijvoorbeeld door oefenen met eenvoudige dialogjes en door vragen in de oefenboeken *DigLin+ ABC en Lezen 1 en Lezen 2, 3 en 4*. Alles wat in DigLin+ zit, kan ook altijd input zijn voor spreken. Dat kan al vanaf ABC-Lijst 1, als een verbinding gemaakt wordt naar het eigen leven! Lijst 1 - kat - Heb jij een kat?

Spreeken tijdens alfabetiseren in de ABC-lijsten

De ABC-lijsten zijn digitaal omdat daar de bronnen staan die om de meeste herhaling vragen. Het programma vervangt hier min of meer de docent. De digitale docent is zelfs geduldiger dan een fysieke docent en is altijd beschikbaar. Een bron is voldoende bestudeerd als er 90% goed gedaan wordt. Voor spreken gaat het om:

- Woorden naspreken,
- Spreek de zin na,
- Lees en spreek de zin uit.

Woorden naspreken

Deze cursist heeft eerst het woord 'schoen' beluisterd, (een paar keer geoefend,) dan het microfoontje ingedrukt, het woord ingesproken (binnen 3 seconden), dan zijn eigen uitspraak beluisterd. Vervolgens kan hij een mooi resultaat downloaden en naar zijn docent sturen of bewaren voor zijn portfolio.

In DigLin+ ABC worden 320 basiswoorden aangeboden om te beluisteren, te zeggen, te lezen en te schrijven. De foto's van deze woorden zijn op gekartonneerd papier opgenomen in DigLin+ ABC en Lezen 1 (blauwe boek). De kaartjes met foto kunnen worden uitgeknipt. Op de achterzijde is het woord gedrukt. Op die manier kunnen de woorden thuis geoefend worden of kan er in de klas en in groepjes mee gewerkt worden. Dat kan zowel receptief als productief geoefend worden.

Doel (in stapjes te verwezenlijken): Alle 20 woorden van een lijst verstaanbaar kunnen uitspreken.

Zinnen naspreken (met geleide vooroefening)

Met de woorden die in een lijst (lijst 8 in het voorbeeld) voorkomen wordt een aantal zinnen of zinsdelen gevormd. Primair doel is die zin hardop te kunnen lezen. Een voorwaarde daarvoor is het gelezene uit te kunnen spreken. Dit is een bekend probleem bij leeders uit bijvoorbeeld China en Zuidoost-Aziatische landen. Daarom wordt in DigLin+ apart geoefend met de zin naar het goede plaatje brengen en de zin uitspreken. Het oefenen kan het best online gebeuren. Eén, twee of drie beurten in de klas is daarvoor onvoldoende. Oefenen in twee- of drietallen, liefst met het goede voorbeeld erbij, werkt ook. De zinnen klassikaal projecteren zonder tekst en vragen wie 2 zinnen kan zeggen, wie 3, 4 etc., werkt ook.

Doel (in stapjes te verwezenlijken): alle zinnen kunnen uitspreken zonder tekst erbij.

woorden en zinnen lijst 8

De haan zit op het dak.
De haan zit op het dak.

De man leest een boek.
De man leest een boek.

Het feest is in de stad.
Het feest is in de stad.

Zinnen lezen lijst 8: Hier kan zowel ieder woord apart als de hele zin beluisterd worden.

zoek de zin - lijst 8

0 ✓ | 0 ✗ 00:00

 <input type="text"/>	 <input type="text"/>	 <input type="text"/>	 <input type="text"/>
 <input type="text"/>	 <input type="text"/>	 <input type="text"/>	

Als de uitgesproken zin erbij geslept wordt, wordt het beeld zoals hieronder. Onder ieder plaatje is dan ook de tekst hoorbaar door op het pijltje te drukken.

Dit is een goede klassikale afsluiting nadat er eerst individueel of groepsgewijs geoefend is.

▶ De man leest een boek.

▶ De haan zit op het dak.

▶ Het feest is in de stad.

▶ De schoen en de laars.

▶ De voet past in de schoen.

▶ Hij pakt de fiets.

▶ De schop in het zand.

Wat gebeurt er op het plaatje? Eerst luisteren dan nazeggen

In het hoofdmenu onder de kop *Lezen > Zinnen lezen* vallen *Zinnen basis 1 t/m 9*. Er verschijnen een vijftiental foto's met een microfoontje en een lege ruimte ernaast. Als je het microfoontje aanraakt, verschijnt er een tekst, druk je door dan krijg je een zin te horen. Het zijn basiszinnen, dat wil zeggen met een basiszinsvolgorde: onderwerp-werkwoord-rest en kleine grammaticale verschillen tussen de zinnen. Het is niet de bedoeling die te gaan uitleggen. De leerder zal die vroeg of laat ontdekken.

Zinnen basis 1

Bij de volgende oefening beschrijft de leerder zelf het plaatje zonder hulp.

			
---	---	--	---

Doel: 11 van de 12 plaatjes kunnen correct beschreven worden.

Mensen beschrijven

Stap 1 luisteren

In het hoofdmenu onder Luisteren kan de leerder een passende zin naar een foto slepen. Beluister de uitspraak een paar keer en zeg de zin na.

Mensen beschrijven 1

5 ✓ | 0 ✗ 01:31

 ▶ Zij heeft grijs haar.	 ▶ Hij heeft blond haar.	 ▶	 ▶
 ▶ Ze draagt een bril.	 ▶ Zij heeft krullen	 ▶ Zij heeft blond haar.	 ▶

▶ ▶ ▶

Stap 2 spreken

In het hoofdmenu onder Spreken > Mensen beschrijven-2 kan de leerder zinnen vormen en die zin door een druk op de groene knop zijn zin vergelijken met de beoogde zin.

Mensen beschrijven 2

0 ✓ | 0 ✗ 00:00

Vertel over deze mensen:

 ▶ blond blauwe ogen	 ▶ oud grijs haar	 ▶ zwarte jas blond
--	---	--

Vrijere productie: Dingen beschrijven

De praatplaat leent zich heel goed voor gebruik in de klas, vooral nadat eerst zelf geprobeerd is de woorden op de passende plek te krijgen en uit te spreken (fase B van het model van Neuner). Er zijn zo'n 30 praatplaten beschikbaar waarover makkelijk of moeilijk gepraat kan worden, zoals: Heb jij een fiets? Heeft je fiets een bel? Is jouw fiets geel? Etc. Maak een foto van je fiets en vertel over je fiets. Print alle foto's en hang ze naast elkaar in de klas. Kortom: betrek wat je leert op je eigen leven.

Natuurlijk kan die praatplaat in een boekje komen, maar de digitale foto met de uitspraak erbij en de feedback of het woord goed geplaatst is, is de noodzakelijke eerste stap. En moeten we dan alle 30 praatplaten opnemen? Of moeten ze printbaar worden?

Praatplaat Fiets

4 ✓ | 4 ✗ 06:44

handvat stuurpen veer kettingkast stuur zadel stang voorvork tandwiel spatbord voorlamp achterlamp
trapas zadelpen band ventiel bagagedrager trapper

Vrijere productie: Vragen maken met wie, wat, waar?

Een praatplaat die korte zinnestjes oproept, is bij uitstek geschikt voor klasse- en groepsactiviteiten, bijvoorbeeld: bedenk 5 vragen met wat. Inventariseer alle wat-vragen, enz. Een ander groepje geeft de antwoorden op de vragen. Als vervolg daarop kunnen vragen natuurlijk opgeschreven worden.

Wie, wat en waar?

? Wie ? Wat? ? Waar

Spreken met video

Er is een aantal video's zoals Aardig zijn, Het hondje Pip en de vogel, Pip gaat naar school, De kat van Simon, waar een leerder meteen kan vertellen wat hij ziet zonder enige belemmering van grammatica. Het geeft wel een beeld hoe iemand om kan gaan met geringe woordkennis en geringe taalvaardigheid. Het doel is meer lef krijgen om te spreken.

Spreken - gesprekjes

Bij dit onderdeel van het menu van DigLin+ worden de eerste fases van spreken ondersteund in de opzet van korte gesprekjes door middel van oefenvormen volgens het ABCD-model van Neuner, vaak te beginnen met chunks (voor de leerder ongeanalyseerde gehelen) als: *goedemorgen, dank u wel, hoe gaat het* en vaste routines. Het is vaak small talk zoals te horen is wanneer burens met elkaar praten, mensen die de hond uitlaten, of moeders die bij de school hun kind ophalen. Deze small talk komt voor in verschillende situaties: op straat, op school, bij het boodschappen doen. Het is ook belangrijk met wie je praat: met de oudere buurman of met je vriendin, een gesprekje tussen twee oudere mensen, met de dokter of met de moeder van het vriendinnetje van je dochter. We hebben geprobeerd een grote variatie van gespreksituaties, gesprekspartners en onderwerpen aan te brengen. Bij de gesprekjes geven foto's de situatie aan, de (sociale) afstand tussen de sprekers, het geslacht en de leeftijd. De stem van de sprekers die altijd te horen is, draagt daar nog aan bij. Geluid en beeld zijn deel van de levensechte spreeksituatie zonder dat dat expliciet gezegd wordt.

Een voorbeeld

Het gaat aanvankelijk om superkorte zinnestelsels van een of twee woorden, gegoten in korte dialogies. Groeten lenen zich daar goed voor. De dialoog kan als één geheel beluisterd worden (pijlje onder de foto van de ondergaande zon), maar ook zin voor zin. In het eerste geval is de spreeksituatie zichtbaar door middel van een foto en/of een tijdstip. Drukt de cursist op het pijlje links van de zin, dan krijgt hij de foto van de spreker te zien die deze zin uitspreekt.

- Goedemorgen.
- Goedemorgen.

Hoe gaat het? - goedemorgen

10:00

- ▶ Goedemorgen.
- ▶ Goedemorgen.
- ▶ Hoe gaat het?
- ▶ Het gaat goed.
- ▶ En met jou?
- ▶ Ook goed.
- ▶ Tot ziens.
- ▶ Tot ziens.

▶ 0:00 / 0:12

Zo komen we te weten dat hier twee bejaarde mensen aan het woord zijn die elkaar goed kennen. Het is raadzaam dat de cursist het gesprek een paar keer beluistert, totdat hij de globale betekenis begrijpt en in de volgende oefening de lege regels kan invullen.

Hoe gaat het? - goedenavond

☰ 👁

19:00

- ▶ Goedenavond.
- ▶ Goedenavond.
- ▶ Hoe gaat het?
- ▶ Het gaat **niet** goed.
- ▶ Wat vervelend. Sterkte.
- ▶ Dank je wel.

In de volgende fase kan geoefend worden met het weglaten van redelijk voorspelbare reacties. Bijvoorbeeld, als iemand je goedenavond wenst, wens je goedenavond terug. De lege regel begint met een cameraatje die de foto van de spreker toont. Dit moet net zo lang geoefend worden (door 2 sprekers) totdat de lege zin vlot uitgesproken wordt. Het schrift ondersteunt hierbij.

Hoe gaat het? - goedemorgen - Wat zeg je terug?

☰ 👁

10:00

- ▶ Goedemorgen.
- ▶
- ▶ Hoe gaat het?
- ▶
- ▶ En **met** jou?
- ▶
- ▶ Tot ziens.
- ▶ Tot ziens.

Dit tekenje boven de tekst geeft aan dat alle tekst onzichtbaar gemaakt kan worden en dat de leerder de tekst verder kan invullen/nazeggen. Bij aanraking van het pijltje wordt een handje zichtbaar dat het volgende woord aangeeft, en zo verder. Zo kan iedere leerder naar believen hulp inroepen van de basistekst.

Doel: komen tot een basale dialoog bij het groeten.

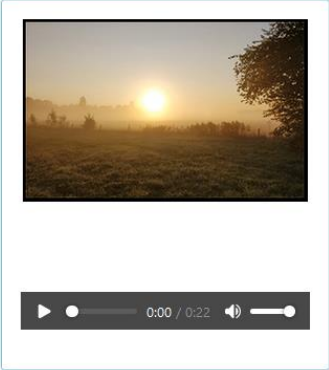
Uitgebreidere dialogues

Rond een tiental thema's (groeten, voorstellen, familie en vrienden, educatie, sport, kunt u mij helpen, de dokter, dagje uit) zijn ook wat langere dialogues gemaakt. Daar wordt de leerder geconfronteerd met andere antwoordmogelijkheden die hij kan integreren in zijn eigen dialoog. Weer een voorbeeld. Eerst de tekst, dan de antwoorden waaruit de leerder kan kiezen. Wat past hem of haar het best.

Hanna groet meneer Bakker

08:00

- ▶ Goedemorgen meneer Bakker.
- ▶ Goedemorgen Hanna.
- ▶ Hoe gaat het met u?
- ▶ Goed hoor.
- ▶ Wat gaat u doen vandaag?
- ▶ Ik ga in de **tuin werken**.
- ▶ En ik ga naar **school**.
- ▶ Is de **vakantie** dan voorbij?
- ▶ Ja, jammer hè.
- ▶ Sterkte, Hanna.
- ▶ Dank u, meneer Bakker.

Hanna groet meneer Bakker. Wat kan je nog meer zeggen?

- ▶ **Hoe gaat het met u?**
  - ▶ Goed hoor.
  - ▶ Niet zo goed. Ik ben een beetje **ziek**.
  - ▶ Het gaat **prima**.
  - ▶ Niet goed. Mijn **auto** is **kapot**.
  - ▶ Het gaat **geweldig** met me. Ik ben **geslaagd** voor mijn **rijbewijs**.
- ▶ **Wat gaat u doen vandaag?**
  - ▶ Ik ga in de **tuin werken**.
  - ▶ Ik ga **boodschappen** doen.
  - ▶ Ik ga zo **koffie drinken**.
  - ▶ Ik ga **stofzuigen**.
- ▶ **Is de vakantie dan voorbij?**
  - ▶ Ja, jammer hè.
  - ▶ Nee hoor. We hebben nog een **week** vakantie.
  - ▶ Nee, de vakantie is net begonnen.
  - ▶ Ja, vorige week al.

Tot slot een oefening waarin de verschillende antwoorden nagesproken kunnen worden voordat er in tweetallen een (vrijer) dialoogje opgevoerd kan worden.

Hoe gaat het met u? - Zeg het na

 		Hoe gaat het met u?
 		Goed hoor.
 		Niet zo goed. Ik ben een beetje ziek.
 		Het gaat prima.
 		Niet goed. Mijn auto is kapot.
 		Het gaat geweldig met me.

Er zijn makkelijkere dialoges maar ook voorbeelden waar antwoorden worden gesuggereerd die wat prettiger klinken zoals in het gesprekje tussen twee moeders over een speelafpraak van de kinderen.

Mag Halima bij ons spelen? - Wat kan je nog meer zeggen?

- ▶ Mag Halima bij ons spelen?
- ▶ Nou, liever niet.
- ▶ Dat is een beetje moeilijk.
- ▶ Ja, dat mag wel.
- ▶ Dat is goed.

Tot vanmiddag! - Wat kan je nog meer zeggen, als je weggaat?

- ▶ Tot vanmiddag!
- ▶ Tot morgen!
- ▶ Tot gauw!
- ▶ Daaag!
- ▶ Tot ziens!
- ▶ Tot de volgende keer!

Nawoord

DigLin+ is voortdurend in ontwikkeling. Op het moment is Spreken aan de beurt. We kunnen snel reageren op verzoeken van docenten en op nieuwe technische vondsten. Er is een groep van ongeveer 1300 docenten die actief meedenken in de ontwikkeling van DigLin+ en hun ideeën en wensen kenbaar maken op een besloten facebook-pagina.